

עבודת

העאת
אלקין אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
זו"ה האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי ע"ה

גליון ק' - פרשת נח - שנת תשפ"ג

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

אמשכם בעבותות אהבה:

אנשטאט זאגן זיינע 'חסרונות' -
זאג אים נאר זיינע 'מעלות'

עמוד ה'

משנת החסידות

שיעורים בספר התניא - פרק ל"ה
שיעור ס"ד - ב' (פרשת תצוה תש"ס)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

אין עוד מלבדו:

הצמצום של אלוקות בהבריאה מכח רצון העליון לקיום תורה ומצוות

א. זקנים עם נערים: שני זמנים בחיי האדם שבהם הוא מפורש מן החטא
חנוך שר העולם היה בדרגה של אדם הראשון קודם החטא בגן עדן | חנוך נקרא 'נער' ו'זקן' שאין בהם תוקף של היצה"ר | מטעם זה גם כל 'נער' ו'זקן' מסוגלים להשגת סודות התורה | והם הם ה'ינוקא' וה'סבא' שגילו רזין דאורייתא הנזכרים תדיר בזה"ק

ב. חיים ברצונו: חיות כל הבריאה ע"י רצון העליון
קיום הבריאה הוא מכח רצון העליון ב"ה - ולכן אינה סותרת לבחינת 'אין עוד מלבדו' | ישנו רצון שהוא בעצם הדבר, ויש רצון בדבר שהוא לצורך תכלית אחרת | התכלית האחרונה של כל המציאות היא תורה ומצוות, ובה נמצא רצון העליון בהתגלות | אפילו בריאת הנשמה איננה תכלית לעצמה, אלא בקיום תרי"ג מצוות | שלימות רצון העליון - התדבקות הנשמה באלוקות והוא ע"י גילוי פנימיות הרצון בקיום תורה ומצוות

ג. וכעצם השמים לטהר: גילוי עצמות הנשמה ע"י קיום תורה ומצוות
קודם שתתדבק הנשמה בהש"ת ע"י תורה ומצוות עדיין לא נגלה עצמותה | שמותיו של הקב"ה אינם מורים על עצמותו, וכמו כן עצמות האדם הוא למעלה משמו | עצמותו יתברך נתגלה בשעת מתן תורה - 'אנכי מי שאנכי' | מרעה נתעלה למדרגה שלמעלה מבחי' שמו ע"י מסירת נפשו בעד כלל ישראל כשאמר 'ואם אין מחני נא' | בת פרעה זכתה להתגייר ולקרוא את שמו של משה בכח מה שהמשיך משה עצם נשמתו | התקרבות קליפת נוגה אל הקדושה הוא דוקא ע"י גילוי דרגת עצמות הקדושה | ע"י קיום תרי"ג מצוות מתגלה אלוקות ובכך יכולים לזכך דברים גשמיים אל הקדושה

א.

זקנים עם נערים: שני זמנים בחיי האדם שבהם הוא מפורש מן החטא

חנוך שר העולם היה בדרגה של אדם הראשון קודם החטא בגן עדן | חנוך נקרא 'נער' ו'זקן' שאין בהם תוקף של היצה"ר | מטעם זה גם כל 'נער' ו'זקן' מסוגלים להשגת סודות התורה | והם הם ה'ינוקא' וה'סבא' שגילו רזין דאורייתא הנזכרים תדיר בזה"ק

כל כך ואין בו העקמימות של זוהמת הנחש שנתערב בו באדם בשעת החטא, והוא עומד עדיין כפי שעשה אלקים את האדם ישר בלא החשבונות רבים (ע"פ קהלת ז, כט). והגם שהוא אכן נמצא במצב של קטנות ואין לו שכל ודעת להבין הרבה, מ"מ הרי הוא מסולק מן החטא, וכמו מדרגת אדם הראשון בשעה שנברא. וכמו כן הוא גם הזקן שכבר בא בשנים ופסק ממנו היצר הרע, וכמו שדרשו ז"ל (ב"ר פנ"ז, ז) בפסוק (בראשית כד, א) ואברהם זקן בא בימים - 'שהשליטו ביצרו', והיינו שדרגת 'זקן' כראוי היינו מי שאין עליו שליטת היצר הרע, והוא ג"כ דומה למדרגת האדם לפני החטא.

חנוך שר העולם זכה לדרגת אדם הראשון קודם החטא והטעם, כי הנה איתא בכתבי הארז"ל שבשעת חטא עץ הדעת נסתלקו מן האדם הרבה חלקים מנשמתו, שנקראים 'זיהרא עילאה' - אור עליון, ואותם חלקים לא נפגמו בחטא עץ הדעת וזכה בהם חנוך שר העולם, ונמצא שהיתה לחנוך איזה מדרגה של אדם הראשון קודם החטא. ומטעם זה אכן לא נאמר בו מיתה, אלא רק 'ואיננו כי לקח אותו אלקים' (בראשית ה, כד), דהיינו שעלה עם גופו לגן עדן, כמו שהיתה מדרגת אדם הראשון לפני שחטא.

דרגת חנוך היא כ'נער' ו'זקן' שאין בהם תוקף התגברות היצר

והנה איתא בגמ' (ביבמות טז:) ששר העולם [חנוך] אמר את הפסוק (תהלים לו, כה) 'נער הייתי גם זקנתי', הרי שהוא נקרא נער שנעשה זקן, והיינו שהוא כולל בחי' נער וזקן דוקא ולא שאר המצבים. כי בכל אדם יש במצבים אלו דוגמא לדרגת אדם הראשון קודם החטא. כי ילד קטן אין לו תוקף היצר הרע

הנה התניא מביא בפרק ל"ה את מה שדרש ופירש הינוקא המובא בזה"ק פרשת בלק, בכדי ליישב תמיהתו בטעם ירידת נשמת הבינוני לעוה"ז, מאחר שממילא אינו מצליח להפך את חלק הרע שבקרבו לטוב. וקודם שנעמיק בעצם היישוב על הקושיא, נבוא תחילה לבאר קצת ענין זה שמצינו כמה פעמים בזה"ק שבימי רבי שמעון בר יוחאי היו כמה וכמה תינוקות שגילו ודרשו בסודות התורה, ויש להבין טעמו של דבר.

בישיבה של מעלה משיגים את התורה כפי השגת אדם הראשון בגן עדן

והענין בזה, כי הנה מצינו בזה"ק שישנה בתוך הגן עדן מקום הנקרא 'מתיבתא דחנוך' - מלאך מט"ט, שהוא שר העולם. ובישיבה זו לומדים את התורה ומשיגים אותה בשורשה, כפי דרגת ההשגה בתורה שהיה לו לאדם הראשון קודם החטא. כי אדם הראשון השיג את התורה בגן עדן כפי שהיא מתגלה במקורה, במדרגת פנימיות התורה. כי מאחר שמקום הגן עדן הוא שורש כל הבריאה, לכן מאיר שם ג"כ שורש התורה שבא נברא העולם, והיא היא המקור לכל היצירה. ועד"ז היא דרגת גילוי התורה למעלה בבית מדרשו של חנוך שר העולם.

פטרון הגליון - חשוון

הרב החסיד המופלג והמפואר
מזה"ר יואל גרינפעלד הי"ד

לע"נ אמו האה"ח רבקה לאה ב"ר משה צבי ע"ה

נמצא ששתי מדרגות אלו של חנוך, 'נער' הם דומים במקצת למדרגת אדם הראשון קודם החטא, או בקטנות - קודם שיטעום טעם חטא, או בדרגת זקן - שכבר עבד על עצמו וזכה לגרש ממנו היצר הרע, ושניהם מסוגלים ביותר לגילוי סודות התורה, שהוא בחינת התורה בטהרתה כמו שנתגלה לאדם הראשון בשעה שנברא קודם החטא

~

והנה התכלית הנרצית בכל מציאות העולם היא קיום התורה והמצוות, והוא השי"ת באמת, ובו מתגלה רצון העליון ב"ה בשלימות. ואילו הרצון שישנו בכל שאר הברואים והדברים אינו רצון בעצם, כי כולם לא נבראו אלא כדי לשמש לתכלית זו של קיום תורה ומצוות. נמצא שבשאר הדברים חוץ מתורה ומצוות הרצון נמצא אצלם רק בעולם

בו התגברות היצר כל כך, והוא דומה בזה לאדם הראשון קודם החטא שעדיין לא נתערב בו וזהמת הנשמה וממילא הוא מסוגל לדרגת התורה בשרושה כמו שנתגלה לאדם הראשון לפני החטא. ומדרגת זקן הוא יותר גבוהה ממדרגת נער, כיון שכבר זכה לדעת וחכמה, ואינו כמו הקטן שאין בו דעת שלימה, והוא עדיין במצב של קטנות.

נמצא ששתי מדרגות אלו של חנוך, 'נער' ו'זקן', הם דומים במקצת למדרגת אדם הראשון קודם החטא, או בקטנות - קודם שיטעום טעם חטא, או בדרגת זקן - שכבר עבד על עצמו וזכה לגרש ממנו היצר הרע, ושניהם מסוגלים ביותר לגילוי סודות התורה, שהוא בחינת התורה בטהרתה כמו שנתגלה לאדם הראשון בשעה שנברא קודם החטא.

ב.

חיים ברצונו: חיות כל הבריאה ע"י הרצון העליון

קיום הבריאה הוא מכח רצון העליון ב"ה - ולכן אינה סותרת לבחינת 'אין עוד מלבדו' | ישנו רצון שהוא בעצם הדבר, ויש רצון בדבר שהוא לצורך תכלית אחרת | התכלית האחרונה של כל המציאות היא תורה ומצוות, ובה נמצא רצון העליון בהתגלות | אפילו בריאת הנשמה איננה תכלית לעצמה, אלא בקיום תרי"ג מצוות | שלימות רצון העליון - התדבקות הנשמה באלוקות והוא ע"י גילוי פנימיות הרצון בקיום תורה ומצוות

שלימות רצון העליון ב"ה - אחדות ודביקות הנשמה באלוקות המתגלה בתורה ומצוות

אמנם יש להדגיש, כי בענין זה ישנו חילוק בין בריאת הנשמה לבין יצירת שאר כל הנבראים שבועלם. כי לגבי שאר כל הנבראים, כל הרצון בהם אינו אלא בשביל תכלית אחרת, והיינו שעל ידם יכולים לקיים תורה ומצוות, ונמצא שלעולם הרצון אצלם אינו אלא באופן של 'אגב', שהם משמשים כאמצעי לתכלית נוספת. ואילו בבריאת הנשמה אין הדבר כן, כי הגם שנתבאר שגם הרצון בעצם בריאת הנשמה אינו תכליתי בעצמו, מ"מ אין הכוונה שהקב"ה רוצה רק את התורה ומצוות ולא את הנשמה בעצמה, וכל הרצון בהנשמה לעולם אינו בשביל תכלית אחרת. אלא הכוונה היא ששלימות רצון העליון הוא שהנשמה תקיים תורה ומצוות, והיינו שהקב"ה רוצה באחדות זו הנעשית בין הנשמה והתורה ומצוות, כשהנשמה מתעצמת עם רצון העליון ב"ה המתגלה בתורה ומצוות, ובכך מתדבקות בעצמות אלוקות.

וההסבר בזה הוא, כי עצם הנשמה היא למעלה מן הבחירה, והיא היא גופא של פנימיות הרצון כמו תורה ומצוות, ולכן בעל כרחך תהיה הנשמה מוכרח לקיים תורה ומצוות, ומצד זה הקב"ה רוצה הנשמה בעצם, וגילוי זה בא ע"י הבחירה שהנשמה צריכה לעבוד ע"ז לקיים תורה ומצוות ואז תתגלה עצומתה שזהו עצמיות הרצון.

רק ע"י גילוי רצון העליון מתגלה שאין הנשמה סתירה כלל לאלוקות

כי כל זמן שלא קיימה הנשמה את התורה ומצוות ולא נתגלה אצלה שלימות רצון העליון ב"ה, עדיין היא בגדר 'נברא', וממילא הרי היא סתירה לאלוקות, והיא מעלמת על גילוי אלוקות, שהרי איך שייך שיהא מקום לנברא כלל אם 'מלא כל הארץ כבודו', ונמצא שהיא מסתירה ומעלימה על ענין אחדות הבורא בעולם. אמנם בשעה שהנשמה מקיימת רצון העליון ב"ה המתגלה בתורה ומצוות, והוא פנימיות רצון העליון שבו מתגלה אלוקות בשלימות, הרי בכך אין עוד שום סתירה והעלמה על אלוקות, כי הוא ורצונו אחד, ועי"ז מתגלה שגם הנשמה אינה סתירה כלל לאלוקות.

ונמצא שבשעה שמתגלה עצם רצון העליון ב"ה ע"י קיום תורה ומצוות, והיינו מה שהקב"ה רוצה באופן עצמי ולא בדרך אגב, מתגלה עצמות אלוקות המתאחדת עם בחי' הרצון, בבחי' הוא ורצונו אחד, ובכך דבוקים באלוקות ממש. ועל כן האופן היחידי להתרבה באלוקות בשלימות הוא רק ע"י קיום תורה ומצוות, שבהם מתגלה פנימיות רצון העליון ב"ה, והמקיים אותם הרי הוא מתדבק בעצמות אלוקות, כיון שהוא דבוק בפנימיות הרצון המתאחדת עם אחדות הבורא.

רצון בעצם, ורצון לתכלית אחרת
אמנם ברצון עליון זה שיש בכל הנבראים, יש כמה דרגות כמה אכן רוצה הבורא יתברך בקיומם. כי הנה ישנם דברים שהרצון בקיומם הוא רצון בעצם, כלומר שעצם הימצאותם בעולם הוא דבר תכליתי, והקב"ה אכן רוצה בהם כפי שהם בעצמם. ומאידך ישנם נבראים שכל הרצון בהם הוא רק בדרך אגב, שכל הימצאותם בעולם אינם אלא בדרך הכנה כדי לשמש דבר אחר שהוא מה שרוצה הקב"ה באמת. וכגון בדוגמא הנ"ל בענין השולחן, הלא בוודאי שמציאות השולחן בעולם היא רק מכח רצון העליון ב"ה, אך דבר פשוט שרצון זה אינו רצון בעצם, ואין זה דבר תכליתי, ואין הקב"ה רוצה את השולחן בעצמו שיהיה עומד במקומו לעד ולנצח נצחים, אלא בוודאי שלא נברא השולחן אלא בכדי לשמש לתכלית אחרת. ונמצא שהרצון העליון שבבריאת השולחן אינו רצון עצמי, אלא רצון של 'דרך אגב', בשביל תכלית אחרת שתצא ממציאות השולחן.

תכלית כל המציאות היא תורה ומצוות - ורק בזה יש רצון העליון בהתגלות

והנה התכלית הנרצית בכל מציאות העולם היא קיום התורה והמצוות, והוא הוא מה שרוצה השי"ת באמת, ובו מתגלה רצון העליון ב"ה בשלימות. ואילו הרצון שישנו בכל שאר הברואים והדברים אינו רצון בעצם, כי כולם לא נבראו אלא כדי לשמש לתכלית זו של קיום תורה ומצוות. נמצא שבשאר הדברים חוץ מתורה ומצוות - הגם שעל כרחנו ישנו גם בהם רצון העליון - אבל בכל זאת הרי הרצון נמצא אצלם רק בהעלם ואינו מתגלה כמו בתורה ומצוות, ונמצא שבאיוז דרגה יכולים לומר שהם מופרדים מאלוקות, כיון שהרצון העליון המהווה ומחיה אותם אינו בהתגלות, ונמצא שלפי הנראה הרי הם סתירה והעלמה על אלוקות, אלא שבשעה שמקיימים באמצעותם תורה ומצוות ועל ידם מתגלה פנימיות רצון העליון ב"ה, עי"ז מתגלה אז גם האלוקות שישנה בכל הנבראים והמציאות שבעולם.

גם בריאת הנשמה אינה תכלית בעצמה - אלא בשביל קיום תרי"ג מצוות

והנה גילוי זה המתגלה ע"י תורה ומצוות הוא גבוה יותר מהגילוי של הנשמה היורדת מעולם העליון להתלבש בנפש האדם. כי נשמת האדם - הגם שבוודאי רוצה הקב"ה את קיום הנשמה, מ"מ גם זה אינו רצון בעצם, כי כל תכלית בריאת הנשמה אינה אלא בכדי לקיים תורה ומצוות, וכל מה שברא השי"ת את הנשמה אינו אלא כדי שתרד לעוה"ז ולקיים בו את התרי"ג מצוות, ואין הקב"ה רוצה בעצם את הנשמה מצד עצמה בלי תורה ומצוות. ונמצא שהרצון המתגלה ע"י תורה ומצוות הוא יותר במעלה מהגילוי של הנשמה בעצמה, שהרי ע"י תורה ומצוות מתגלה עצמיות רצון העליון ב"ה, מה שאינו מתגלה ע"י הנשמה לבדה.

השכינה דומה לאור הנר שאינו נאחז בפתילה אלא ע"י שמון שהוא מצוות ומעשים טובים

והנה התניא הביא דברי הינוקא בזה"ק (ח"ג קפז). שהמשיח את אור השכינה ללהבת הנר שאינו דולק ונאחז בפתילה בלי שמון, וכמו כן אין השכינה שורה על גוף האדם שנמשל לפתילה, אלא ע"י מעשים טובים שהם דומים לשמן, ועל ידם מאיר אור השכינה על האדם, ולכן צריכים דוקא מעשים טובים בכדי שיאחז אור השכינה בגוף, ולא די בנשמה לבדה.

ומבאר בזה התניא וז"ל: כי הנה נשמת האדם אפילו הוא צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים, אעפ"כ אינה בטילה במציאות לגמרי ליבטל וליכלל באור ה' ממש להיות לאחדים ומיוחדים ביחוד גמור, רק הוא דבר בפני עצמו - ירא ה' ואוהבו, משא"כ המצוות ומעשים טובים שהן רצונו ית', ורצונו ית' הוא מקור החיים לכל העולמות והברואים שיושר אליהם על ידי צמצומים רבים והסתר פנים של רצון העליון ב"ה וירידת המדרגות עד שיוכלו להתהוות ולהבראות יש מאין ודבר נפרד בפני עצמו ולא יבטלו במציאות כנ"ל, משא"כ המצוות שהן פנימיות רצונו ית' ואין שם הסתר פנים כלל, אין החיות שבהם דבר נפרד בפני עצמו כלל, אלא הוא מיוחד ונכלל ברצונו ית' והיו לאחדים ממש ביחוד גמור, עכ"ל.

חיות הבריאה מכח רצון העליון - ולכן אינה סתירה על אלוקות

ועומק מה שכתוב שקיום וחיות כל העולמות וכל הנמצא בהם הוא רק ע"י רצון העליון ב"ה, היינו שהרי באמת לית אתר פנוי מיניה ומלא כל הארץ כבודו ממש, וא"כ מה מקום יש למציאות כל העולמות וכל הנבראים, והרי לכאורה כולם הם סתירה והעלמה על אלוקות, ואיך שייך שיהיה כלל עוד דבר בעולם חוץ ממנו יתברך, וכגון עיריות ואנשים וכדומה, הלא מלא כל הארץ כבודו.

אבל מפני שכל מציאות הנבראים הוא רק מסיבת רצון העליון ב"ה שרוצה שיהיו עולמות ונבראים וכו', הרי מצד דרגה זו יש מקום ואפשרות לכל הנבראים. ואע"פ שגם רצון העליון עצמו הוא אלוקות, מ"מ הוא דרגת אלוקות המתלבשת בבחינת רצון, ומאחר שהוא ורצונו אחד, נמצא שאין הרצון סתירה לאלוקות, וכל מה שיש ברצון העליון ב"ה אינו סתירה והעלמה על אלוקות, כיון שהרצון מתאחד לגמרי עם אלוקות. וממילא מאחר שהרצון העליון ב"ה רוצה בקיום וחיות כל העולמות וכל הנמצא בהם, נמצא שכולם אינם סתירה על אחדות הבורא, ושייך שיהא שולחן - לדוגמא - ואין זה העלמה כלל לענין מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, כי גם בו יש גילוי אלוקות, מאחר שכל מציאותו וקיומו הוא מכח רצון העליון ב"ה, והרצון הוא אחדות גמור עם אלוקות.

וכעצם השמים לטהר: גילוי עצמות הנשמה בקיום תורה ומצוות

קודם שתתדבק הנשמה בהשי"ת ע"י תורה ומצוות עדיין לא נגלה עצמותה | שמותיו של הקב"ה אינם מורים על עצמותו, וכמו כן עצמות האדם הוא למעלה משמו | עצמותו יתברך נתגלה בשעת מתן תורה - 'אנכי מי שאנכי' | מרע"ה נתעלה למדרגה שלמעלה מבחי' שמו ע"י מסירת נפשו בעד כלל ישראל כשאמר 'ואם אין מחני נא' | בת פרעה זכתה להתגייר ולקרוא את שמו של משה בכח מה שהמשיך משה עצם נשמתו | התקרבות קליפת נוגה אל הקדושה הוא דוקא ע"י גילוי דרגת עצמות הקדושה | ע"י קיום תרי"ג מצוות מתגלה עצמות אלוקות ובכך יכולים לזכך דברים גשמיים אל הקדושה

שעוד היתה דבוקה בשם זה, בכך שאמר 'מחני נא', וע"י שאכן נמחה שמו מפרשה אחת בתורה.

התקרבות קליפת נוגה אל הקדושה הוא דוקא ע"י גילוי דרגת העצמיות

והנה אמרנו למעלה שבעת שאמר 'מחני נא' נתגלתה עצם נשמת משה רבינו שלמעלה מבחי' שמו, ונמצא שבכדי לטהר את עצמו מטומאת קליפת נוגה של בת פרעה - הוצרך משה להתעלות יותר ולגלות אצלו דרגה זו של עצמיות הנשמה, ורק בכך יכול היה להיטהר מקליפת בת פרעה.

וביותר נאמר, כי כל מה שזכתה בת פרעה להתגייר ולקרוא את שמו משה - שבכך זכתה להתקרב אל הקדושה, היה רק בכח מה שהיה ביכולתו של מרע"ה אח"כ להמשיך את דרגת 'ואתה' - בחי' עצמיותו, עצמיות הנשמה הדבוקה בעצמיות אלוקות, ורק בכך זה נתקרבה היא אל הקדושה, כי רק מגודל דרגה זו יכולים להפך את קליפת נוגה ולטהר ולזכך אותה שתזכה להתקרב אל צד הקדושה.

וזהו שנאמר בפסוק בשעה שראתה בת פרעה את תיבת משה על שפת ה'יאר' ותפתח ותראהו את הילד' (שמות ב, ו), ודרשו חז"ל (סוטה יב: הובא ברש"י שם) 'שראתה עמו שכינה', ולפי דברינו מתבאר הדבר יפה, שראתה את מדרגת עצמיות הנשמה הדבוקה בשכינה ממש, וע"י דוקא היתה יכולה להתקרב אל הקדושה, בכח עצמיות נשמת משה המטהרת את קליפת נוגה. [ועל דרך הרמז י"ל, כי האותיות המיוותרים בפסוק 'ותראהו את הילד' הם אותיות ה-ו של 'ותראהו', וגם תיבת 'את', שהיה יכול להיכתב 'ותרא הילד', וביחד הם אתון 'ואתה', והיינו מדרגת 'ואתה' הנאמר כסדר בפר' תצוה, המורה על עצמיות הנשמה של משה שלמעלה מבחי' שם. וכמו כן משה"ה א"י עולה כמספר 'ואת"ה'. עוד יש לרמז עפ"י מה דאיתא בבוה"ק (ח"ב קלט). ש'נחשת' מורה על קליפת נוגה, והנה 'בת פרעה' עה"כ בגי' 'נחשת', והיינו בחי' קליפת נוגה שנתקרבה ע"י משה רבינו. ובוה יש לפרש הסמיכות של סוף פר' תרומה המסתיימת 'וכל יתדות החצר נחשת', ואח"כ מתחיל הפסוק 'ואתה תצוה', כי התקרבות בחי' נחשת - קליפת נוגה - אל הקדושה בא ע"י דרגת 'ואתה' כאמור].

ע"י תרי"ג מצוות ממשכיכים את גילוי עצמיות אלוקות - ובכך יכולים לזכך דברים גשמיים אל הקדושה

ומדרגה זו של גילוי העצמיות מתגלה רק ע"י קיום תורה ומצוות כאמור, כי בהם דוקא מאיר פנימיות רצון העליון ב"ה הדבוק בעצמיותו יתברך, דרגת 'הוא ורצונו אחד', וע"י כח גילוי זה יכולים להפך כל דברי הרשות - בחי' קליפת נוגה - אל הקדושה, שזהו ענין תרי"ג מצוות שמהפכים כל דברי גשמיות וארציות אל הקדושה, ודבר זה נעשה ע"י נר מצוה - שמן זית זך, שהוא כנ"ל המשל למצוות ומעשים טובים שהם השמן שמדליקים בהם את אור הנשמה שתיארו בפתיחה - שהוא גוף האדם. וזו היא דרגת הדביקות הגדולה ביותר, דביקות בעצמיות אלוקות המתגלה ע"י קיום רצון העליון ב"ה בתורה ומצוות.

ומצוות מתגלה עצם הנשמה, והיא מתדבקת בעצמות אלוקות כעין המדרגה שנתגלתה בשעת מתן תורה.

ע"י מסירות נפשו בעד כלל ישראל נתעלה מרע"ה אל מדרגה שלמעלה מבחינת שמו

והדברים תואמים למה דאיתא בבוה"ק (ח"ג רמז). בטעם שלא נזכר שמו של מרע"ה בפר' תצוה שהוא לפי שאמר 'ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת' (שמות לב, לב). והיינו שכיון שמסר נפשו בעד כלל ישראל לאחר חטא העגל ואמר להשי"ת 'מחני נא מספרך אשר כתבת', זכה שיתגלה בו חלק עצמיות נשמתו שלמעלה מבחי' שמו, והיינו דכתיב 'ואם אין' - שנתעלה למדרגה שאינה מושגת הנקראת 'אין', וע"י 'מחני נא'. וזה מעין מה שכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע (פרי צדיק פר' תצוה אות ד') על מה שאמרו חז"ל (ב"ק סא). 'כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו', שאין זה לעונש, רק כיון שמוסר עצמו למיתה על דברי תורה - אזי מתכללים הדברי תורה שלו במקור העליון ואין להם שייכות לנפשו בפרטות - בחי' 'שמו', רק הם דבר ה' ממש, ועל כן אין הם נאמרים 'בשמו' אלא כתרורת ה' סתמא. עכ"ל. כלומר שע"י מסירות נפשו בשביל דברי תורה מתגלה חלק עצמיות הנשמה הדבוקה בעצמיות אלוקות, והוא למעלה מבחי' שמו הפרטי, ולכך אין אומרים דבר הלכה זו משמו, כי זה בא מחלק הנשמה שהיא למעלה מבחי' שמו. וכמו כן הוא בענין שמו של משה רבינו שלא נזכר בפרשה זו, לפי שע"י מסירות נפשו בעד כלל ישראל נתעלה אל מדרגה שלמעלה מבחי' שם, ונתגלה אצלו חלק עצמיות הדבוק בעצמיות אלוקות.

משה הוצרך לומר 'מחני נא' משום שנקרא 'משה' ע"י בת פרעה

עוד איתא שם בבוה"ק, שהטעם שהוצרך משה רבינו לומר 'מחני נא מספרך אשר כתבת', הוא מפני שניתן לו השם 'משה' ע"י בת פרעה, ובכדי לטהר את שמו מטומאת קליפת בת פרעה הוצרך לומר 'מחני נא'. ונודע שקליפת בת פרעה היא קליפת 'נוגה' של טומאת מצרים, שהיא ממוצעת בין הטוב לרע, ומאחר שקליפת נוגה יכולה להתהפך לטוב, לכך זכתה גם היא להתגייר ולהתקרב אל הקדושה, ומשה רבינו קירב אותה אל הקב"ה. ומטעם זה ג"כ בחר הקב"ה בשם 'משה' שנתנה בתיה יותר מכל שאר השמות שנקרא מרע"ה, וכמו דאיתא במדרש (ויק"א ג, א) אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה חייך מכל שמות שנקרא לך איני קורא אותך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה 'ותקרא שמו משה' (שמות ב, ו), ע"כ, כי שם זה הבא מהתהפכות הקליפה לטוב חביב ביותר לפני הקב"ה. ואף על פי כן הוצרך להיטהר ממשע הקליפה

קודם שמתדבקת הנשמה בהשי"ת ע"י תורה ומצוות לא מתגלה עצמיותה ממש

הנה לפי המתבאר נמצא שמדרגת הנשמה היורדת לעוה"ז קודם שהיא מתדבקת אל הקב"ה ע"י תורה ומצוות, עדיין אינה שלמות הנשמה, ואיננה כי אם זיו והארה בעלמא מעצם הנשמה, והיא דבוקה רק בבחינת זיו והארה בעלמא מאלוקות. ואילו שלמות דרגת הנשמה מתגלה רק אחר שהיא מתדבקת בהשי"ת ע"י תורה ומצוות, שאז היא מתאחדת עם עצמיות אלוקות באור אין סוף ב"ה, והיינו שעצמיות הנשמה ממש מתדבקת עם עצמיות אלוקות, וזה נעשה רק ע"י תורה ומצוות, שהם גילוי פנימיות רצונו יתברך.

שמותיו של הקב"ה אינם אלא זיו והארה מאלוקות, וכמו כן שמו של אדם

והנה נודע ששמו של האדם מורה על דרגת הנשמה שלו, והוא מוסיף אל בחי' נשמתו המתגלה בזה העולם. אמנם דרגה זו הוא רק מצד חלק הנשמה שהיא זיו והארה מאלוקות, אך עצמיות הנשמה ממש היא למעלה ממדרגת ה'שם', וכמו שמצינו בענין שמותיו של הקב"ה, שכולם אינם מורים על עצם אלוקות ממש, כי עצמותו יתברך הוא למעלה משמותיו, ואינו מתלבש ומתפרש בשם כלל, וכל שמותיו אינם מורים אלא זיו והארה בעלמא מאלוקות. וכמו כן בנשמה שהיא חלק אלוק ממעל, אין השם שייך אלא לחלק זיו והארה מהנשמה, ואילו עצמות הנשמה היא למעלה מבחי' שם.

עצמותו יתברך נתגלה בשעת מתן תורה - בחי' 'אנכי מי שאנכי'

אמנם בשעת מתן תורה נתגלה עצמותו יתברך, ועל זה נאמר 'אנכי ה' אלוקיך', וביאר בזה התניא בכמה מקומות שפירושו 'אנכי - מי שאנכי', והיינו עצמיותו יתברך ממש שלמעלה מבחי' ה' אלוקיך'. וכן נודע מה שהביא הרה"ק מראפשיץ ז"ע בורע קודש (להג השבועות ד"ה במדרש אנכי) שאפשר שלא שמענו מפי הקב"ה רק את א' דאנכי, ע"כ, וזה מורה על דרגה יתירה בבחי' אחדותו יתברך, עצמיות אלוקות ממש. וגילוי זה היתה בשעת מתן תורה כשביא הקב"ה ליתן לנו את התורה ומצוות, והוא גילוי יותר גדול מענין ההתגלות המופיעה ע"י שמותיו יתברך.

ביאור בענין למה לא נזכר שמו של משה בפרשת תצוה

ולפי זה יש לפרש הטעם במה שלא נזכר שמו של משה רבינו ע"ה בפר' תצוה. כי הנה פרשה זו מתחילה בענין שמן זית זך שעל ידו מדליקים ומאירים את הגרות, בחי' נר מצוה, וזה משל על ענין הארת אור הנשמה ע"י מצוות ומעשים טובים, וכמו שהביא כאן התניא. והנה כאשר מאירים את אור הנשמה ע"י תורה ומצוות, אזי מתגלה חלק הנשמה שהיא למעלה מבחינת 'שם', והיא עצמות הנשמה המתאחדת עם עצמות אלוקות, בחי' אנכי מי שאנכי כנ"ל. ולכן לא נזכר שמו של משה רבינו בפרשה זו, אלא הוא מכונה כסדר בלשון 'ואתה', שהוא לשון המורה על העצמות ממש, ע"ד 'אנכי - מי שאנכי', כי ע"י אור תורה

והנה נודע ששמו של האדם מורה על דרגת הנשמה שלו, והוא מוסיף אל בחי' נשמתו המתגלה בזה העולם. אמנם דרגה זו הוא רק מצד חלק הנשמה שהיא זיו והארה מאלוקות, אך עצמיות הנשמה ממש היא למעלה ממדרגת ה'שם'. וכמו שמצינו בענין שמותיו של הקב"ה, שכולם אינם מורים על עצם אלוקות ממש

~

ע"י מסירות נפשו בשביל דברי תורה מתגלה חלק עצמיות הנשמה הדבוקה בעצמיות אלוקות, והוא למעלה מבחי' שמו הפרטי, ולכך אין אומרים דבר הלכה זו משמו, כי זה בא מחלק הנשמה שהיא למעלה מבחי' שמו. וכמו כן הוא בענין שמו של משה רבינו, שע"י מסירות נפשו בעד כלל ישראל נתעלה אל מדרגה שלמעלה מבחי' שם, ונתגלה אצלו עצמיותו הדבוק בעצמיות אלוקות

א.

רמזי מתן תורה בפסוקי המבול

ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה (י. יז).

פי' רש"י: ויהי הגשם על הארץ, ולהלן הוא אומר ויהי המבול, אלא כשהורידן הורידן ברחמים אם יחזרו יהיו גשמי ברכה וכשלא חזרו היו למבול.

א' בזה"ק (ח"ג רסז): כי בדרך המבול היה משה רבינו צריך לקבל את התורה מאת ה', וכמו שדרשו חז"ל (חולין קל"ט): את שמו של משה רבינו בפסוק שנאמר על דור המבול (י. יז) בשגם הוא בשר. וא' בספח"ק כי לכן היה הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה, שהם כנגד ארבעים יום וארבעים לילה הנוכרים במתן תורה (שמות כד, יח). והיינו שהיו דור המבול מסוגלים לקבל השפעות גדולות של מתן תורה, אלא לפי שקלקלו מעשיהם נהפך להם אותו שפע עצמו למבול והיה חורבן וכליה ר"ל.

וזהו ענין מה דא' בזה"ק (ח"א קט"ז): כי הפסוק הנזכר בעת המבול (י. יז) נבקעו כל מעיינות תהום רבה וגו', רומז על פתיחת שערי ההכחמה העליונים ומעיינות אומות שלמטה. והיינו כמו שנתבאר שהיו אותו הדור מסוגלים לקבלת התורה ופתיחת שערי חורבן גדול. ובהו מובן ג"כ מה שאמר חז"ל (יבמות קט"ז): כי בשעת מתן תורה התקבצו אומות המבולה אל בלעם הרשע ושאלו אותו אם הקב"ה חוזר ומביא מבול לעולם שנאמר (תהלים כט, ה) למבול ישב, וענה להם בלעם שאינו כן אלא הקב"ה נותן את התורה לכלל ישראל שנאמר (שם, יא) ה' עוז לעמו יתן וגו', עיי"ש. והיינו אשר אומות העולם חששו שמא השפעה זו של מתן תורה תביא שוב מבול לעולם כמו שכבר היה לעולמים בעת דור המבול, ועל כך השיבם בלעם כי כלל ישראל מקבלים את התורה, ולכן לא יהיה עוד המבול בעולם. [וזהו שורש ענין מה שיצאה רוב התורה שבע"פ מארץ בבל בתלמוד בבלי, שכן בכלל היא הינה ארץ ששערה שבה נעורו כל מתי המבול (שבת ק"ג). וכלל האיר בה אור התורה בתוקף גדול].

ובכן נבא לרמז כמה רמזים שיש בפרשה זו על מתן תורה. הנה בפסוק (י. יז) נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארבעים יום וארבעים לילה, ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה - שהם כנגד ימי מתן תורה כנ"ל, הנה 'ארבעים יום וארבעים לילה' ע"כ הוא בגי' 'שבעות' הוא חג מתן תורתנו. ואחר המבול כאשר הבטיח הקב"ה שלא יביא עוד מבול לשחת את הארץ, כרת את הברית ע"י אות הקשת (ט. טו). והנה 'קשת' הוא בגי' 'חג השבעות', כי הכה העומד לעומת המבול הוא קדושת חג השבעות, וידוע כי מנין זה הוא בגי' 'שבעות' ע"כ הוא 'מלך' עם פעם אחת 'בת', כי בהג השבעות הוא בחי' שני מלכים בבתר אחד ואכמ"ל. וזה ג"כ מרומז בראשי תיבות הפסוק (י. יז) בשנת ש"ש מ'אות ש"נה ל'חיי נ"ח ב'חודש ה'שני וגו', אשר הוא אותיות 'שמש לבנה' שהם שני המלכים המשמשים בבתר אחד.

ולפי שיטת ר"א (י"ה י"א) התחיל המבול בחודש מרחשון, והנה 'מרחשון' ע"כ הוא בגי' 'תרה' ואילו 'מרחשון' במילואו (מ"ם ר"ש ח"ת ש"ן י"ז נ"ן - אלף תצ"ו) הוא בגי' כל ב"ב האותיות שבהם נכתבה התורה הק'. והמילוי של 'מרחשון' לבדו (פ"ש י"ת י"ז י"ו י"ן - תתצ"ב) הוא בגי' 'נעשה ונשמע' ע"כ.

ואמר הקב"ה (י. יז) כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ וגו', ובה נרמז ענין 'אנכי' של מתן תורה שהיה צריך להיות מושפע אליהם. ואמרו חז"ל (פסחים ק"ה) כי שבעת ימים אלו הם לכבוד ימי אבול של מתושלח הצדיק, והנה 'מתושלח' הוא בגי' 'שבעות' [ועצם פסירתו של מתושלח הצדיק עם היותה יכולה להיות חלק מן הגילוי של מתן תורה באותו הדור, שכן ידוע כי כל השפעה עליונה צריכה אתערותא דלתתא כנגדה, וכפרט השפעה גדולה כל כך כמו מתן תורה. והנה אחד מן המדרגות העליונות ביותר בהגלות מ"ן הוא ענין פסירת הצדיקים, שאז עולה כל עבודתם של כל משך ימי חייהם לנחת רוח למעלה. ולכן היה זמן פסירתו של מתושלח הצדיק מסוגל ביותר להמשכת מתן תורה בעולם, אלא שלא זכו לכן].

והנה במזמור הבו לה' (תהלים כט) המיוסד על מתן תורה נאמר ז' פעמים קול ה', ולעומת זאת נאמר על דור המבול (י. יז) ויתעצב אל לבו, שנהיה 'עצב' שהוא בגי' 'קול הוי"ה' כי הוא לעומתו. אך כאשר הבטיח הקב"ה שלא יביא עוד מבול לעולם, המשיך את ענין הקשת להעיד על כך, שכן 'קשת' במילואו (ק"ף ש"ן ת"ז - תתקצ"ב) הוא בגי' ז' פעמים 'קול'.

ב.

שנות חיי האדם כשנות הגלות של כלל ישראל

בפרשיות בראשית ונח נזכרים שנות חיי בני אדם שבאותם הדורות, ורואים את השינוי הגדול שחל בדבר זה. שכן מאדם עד נח היו חיים האנשים קרוב לאלף שנה, [וראש אותם הדורות הוא אדם הראשון אמרו עליו חז"ל (ב"ר י"ט, ה) שהיה צריך להיות אלף שנה במכוון]. אחר המבול חל מיעוט גדול בשנות החיים, והרי זה מתחלק לשני תקופות באותם הדורות אשר מנח ועד אברהם. כי עד דורו של פלג שבימיו היה דור הפלגה היו חיים יותר מארבע מאות שנה, ואילו מן הדור שאחרי דור הפלגה הגיעו רק עד מאתיים שנה לערך. וכך היה נוהג למשך כמה דורות עד שנהיה מיעוט נוסף, והגיעו למה שאמר הכתוב (תהלים י. ג) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה.

והנה שנות חיי של אדם הם ימי שליחותו שנשלחה לעולם הזה לתקן את מה שהוא צריך לפי שורש נשמתו, ובכן יש למצוא רמז במנין שנות החיים כי לא דבר ריק הוא. ונפרש במקצת את ענין זה, כי הנה כשם שנשמתו של כל אדם פרטי יורדת ממקור חוצבה בעולמות העליונים הקדושים והטהורים, והיא באה לעולם הזה לתקן תיקונים ולהעלות ניצוזה"ק, כך גם הוא ענין ירידתם של כלל ישראל מארץ הקדושה היא ארץ ישראל אל הגלויות בחוץ לארץ, שהוא בכדי לתקן תיקונים ולהעלות ניצוזה"ק, ע"ד מאמר חז"ל (פסחים י"ב) לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים.

ובכן י"ל כי הדורות הראשונים אשר היו חיים כאלף שנה, היו בבחי' הגלות האחרונה גלות אדם, אשר א' בזה"ק (ח"ב י"ב) כי גלות זו צריכה לכתחילה להיות רק למשך אלף שנה, שהם אלף שנות האלף החמישי המכוון למדת ההוד, ועליה נאמר (איכה א, ג) כל היום דוה, דהיינו אשר יומו של הקב"ה שהוא אלף שנים (ב"ר ה, ה) המכוון למדת ההוד, נהפך להיות 'דוה' כומן הגלות. ואילו שנות חיי הדורות אשר מנח ועד אברהם מכוונים לשנות גלות מצרים, שהרי בארץ מצרים היו צריכים להיות ארבע מאות שנה (בראשית טו, יז), ולמעשה יצאו משם לפני הזמן אחר שהיו בה מאתיים ועשר שנה, והם מכוונים נגד שנות החיים אשר עד דור הפלגה שהיו כאלף מאות שנה, ומדור הפלגה ואילך שהיו לערך מאתיים שנה. וכל הדורות שאחריהם אשר ימי שנותיהם הם שבעים שנה, מכוונים נגד גלות בבל שהיתה שבעים שנה (יזריה כט, ז).

ג.

דור הפלגה בנו מגדל לעומת קדושת ביהמ"ק

ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוז על פני כל הארץ (יא, ד).

א' בזה"ק (ח"א ע"ד) כי עיר ומגדל אלו היו לעומת ירושלים ובית המקדש, עיי"ש. והיינו אשר הם רצו להתגבר ככה הסט"א לעומת הקדושה המיוחדת של בית המקדש בירושלים.

ולפי שנעמדו לעומת ענין בית המקדש, לכן נענשו בדבר שהוא היפך מעניניו של בית המקדש. כי הנה הבית המקדש היה מקום של שלום, אשר לכן נאמר עליו (מ"א ו, י) כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו, כי הברזל הוא המתנגד לענין השלום כמו שאמר חז"ל (תהומא יתרו י"ז), לפי שבו עושים חרבות וכלי מלחמה והרג. ולכן דור הפלגה שנעמדו לעומת בית המקדש נתחלקו לעמים ולשונות נפרדים, אשר ע"י נגרמו כל המלחמות וההריגות שבעולם. וזה נרמז בשנות חייהם של פלג ובנו רעו אשר בימיהם היה דור הפלגה, שכן שניהם חיו רל"ש שנה (א, ה-כ) שהוא כמנין 'ברזל', כי בימיהם התחזק כח הברזל שהוא לעומת ביהמ"ק [וע"י בזה"ק (ח"א ע"ד) שדרש את הפסוק הנ"ל 'כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו', על ענין דור הפלגה].

ו"ל עוד כי נח רצה להתפלל לתקן ולמנוע ענין זה, ולכן תיכף אחר המבול נאמר (ח, ט) 'ויבן נח מזבה להו"ה' אשר הוא בגי' 'ברזל', וכך גם ענין מזבה הוא להטיל שלום כמו שאמר חז"ל (תהומא יתרו י"ז). [וגם נקרא שמו 'נח' ע"ש (בראשית ח, טז) 'זה ינחמנו ממועשנו' וכמו שפירש רש"י שתיקן כלי מחרישה, שזהו כמו ענין שנאמר (ישעיה ב, ד) וכתתו חרבותם לאתים וגו' ולא ילמדו עוד מלחמה].

ד.

נביאותו של עבר בקריאת שמו של בלג

ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ ושם אהיו יקטן (י. כה).

כתב רש"י: נפלגה - נתבלבלו הלשונות ונפוצו מן הבקעה ונתפלגו בכל העולם, למדנו שהיה עבר נביא שקרא שם בנו ע"ש העתיד וכו'. עוד א' ברש"י: יקטן - שהיה עניו ומקטין עצמו וכו'.

יש לדייק למה למדנו על נביאותו של עבר רק ממה שקרא לבנו 'פלג' ע"ש דור הפלגה, ולא ממה שקרא לבנו השני 'יקטן' והתנבא בזה שיהיה עניו ומקטין עצמו.

ויש לבאר בפשטות, כי כל אב יש לו ניצוץ של רוח הקודש לתת לבנו שם המתאים ע"פ שורש נשפו ותכונותיו כדאי' בספח"ק, ולכן מזה שנתן אל יקטן שם שהתאים לעבודתו העצמית במשך ימי חייו אין כל ראייה שהיה עבר נביא. אבל ממה שקרא לפלג על שם מה שאירע בעולם עם בני דורו בסוף ימיו, ואינו מוקשר כלל לעבודתו ותכונותיו הפרטיות, מזה שפירש להביא ראייה על נביאותו של עבר.

ה.

ע"י ענוותנותו זכה יקטן להשפעת י"ג מדות הרחמים

ושם אהיו יקטן (י. כה).

כתב רש"י: יקטן - שהיה עניו ומקטין עצמו, לכך זכה להעמיד כל המשפחות הללו [פי' כי בפסוקים הבאים נזכרו י"ג משפחות שיצאו מיקטן].

ויש לומר כי זכה יקטן ע"י ענוותנותו ל"ג משפחות, שהם כנגד י"ג מדות של רחמים. והענין הוא כי הי"ג מדות של רחמים מכוונים בזה"ק (ח"ב ק"ב) בשם גאות ה', כי בהם הקב"ה מראה את גדלו ומדת גאוותו הקדושה, כאשר הוא משיפע רחמים גדולים על כל יושבי תבל. ומי שמקטין את עצמו, הרי הוא זוכה להשפעת גאוותו של הקב"ה [שהרי המתנאה הוא כדוחק רגלי שכינה (עי' ברכות מג), והקב"ה אומר עליו 'אין אני והוא יכולין לדור בעולם' (פסחים י"א), וא"כ בודאי כי המתנאה בעצמו כל יראה גאות ה'].

ויש לרמז על י"ג המדות בשמו של יקטן, שכן 'קטן' הוא בגי' י"ג פעמים י"ג, כנגד שלמות י"ג המדות באופן שהן נכללות זה בזה. עוד יש לרמז בשמו של יקטן, שכן 'קטן' בחשבון ו' דמנפ"ך (שהוא בני ת"ש, ומנפא בני ת"ת"ש) הוא בגי' 'ראש חודש', אשר הוא תלוי במאור הקטן, ועל שמו נקראים הצדיקים המכוונים 'קטן' (חולין ס:)

ו.

אברהם אבינו גרם המשכת חסדים בעולם

וימת תרה בחרון (יא, לח).

כתב רש"י: 'הנו"ן הפוכה, לומר לך עד אברהם חרון אף של מקום'.

י"ל כי בכלל הפיכת נ' זו, ונכללת גם הפיכתה מלהיות ו' פשוטה ולהיחשב כמו נ' כפופה. כי מתחלה היתה בסוף התיבה ולכן היתה נ' פשוטה, אבל משתנהפה שוב אין היא בסוף התיבה, ולכן תיחשב כמו כפופה.

והנה תיבת 'בחרן' עם ו' פשוטה (בחסבון מנפ"ך - שהיא בני ת"ש) הוא בגי' 'תשרי', אשר הוא זמן שהקב"ה דן את העולם, והוא בחי' חרון אף שהיה בעולם עד זמנו של אברהם אבינו. והוא בגי' 'פעמים הוי"ה אדני', המורה על ציון שם אדני' שהוא בחי' מדת הדין [והוא אותיות דינא דמלכותא כידוע], אל שם הוי"ה. ואילו משבא אברהם אבינו נהפכה הני של בחרן, ונהייתה נ' כפופה כנ"ל, ואז הוא בגי' 'פעמים הוי"ה', שהוא בחי' רחמים וחסדים פשוטים.

אמשכם בעבותות:

אהבה:

אנשטאט זאגן

זיינע 'חסרונות'

- זאג אים נאר

זיינע 'מעלות'

א. ימין מקרבת: דער דרך פון 'ווייכקייט' איז בעסער ווי 'שארפקייט'

די וועלט מוז האבן שארפע מענטשן | שטרענגע רבנים - היטן אז אידישקייט זאל נישט פאלן | שטרענגע צדיקים - היטן אז חסידות זאל נישט פארדרייט ווערן | שטרענגע חסידים היטן דעם חסידות פון ישות און עולות | גליקליך איז דער וואס טרעפט זיך אנדערע מצוות | נישט געזארגט, דער רבוש"ע וועט שוין האבן גענוג שארפע מענטשן אויף דער וועלט | יעדער מענטש דארף ארבעטן לויט זיין שורש נשמה | טאמער איז ער קלאר מיט זיין שורש נשמה - איז נישט קיין שאלה וואס ער האט צו טון | טאמער איז ער נישט קלאר - זאל ער גיין מיטן ווייכן וועג | די הלכה איז ווי דער ווייכער וועג | חסד איז דער עיקר | שארפקייט איז פארבינדן מיט אסאך סכנות און מכשולות

ב. לשון חכמים מרפא: דער היינטיגער דור קען נישט פארנעמען קיין שארפע ווערטער

די מחנכים זאגן עדות אויף 'מעשים בכל יום' וואס בחורים פאלן אוועק צוליב טשעפערייען | עס איז היינט א שוואכער דור | די זהירות וואס מען דארף האבן ווען מען רעדט מיט א חבר | היינט דארף מען נאר חיזוק | א בחור דארף זאגן גוטע ווערטער פארן צווייטן | מען האט נישט קיין השגה וויפיל מען קען יענעם אויפבויען | היינט איז נישט די עצה צו ווערן היימיש דורך 'טשעפן' | די עצה איז יענעם צו העלפן ברוח וגשם | א גוט ווארט קען טראגן א מענטש פאר טעג און וואכן

ג. תנו עוז: א בחור קען און דארף משבח זיין דעם מגיד שיעור

א מגיד שיעור איז נישט דא פאר געלט | ער איז דא צוליב א תשוקה צו משפיע זיין | ער ווייסט נישט צי ער טוט טאקע אויף | ער איז אין א גרויסע פארלירנקייט | ער האט חלישות הדעת פון אלע זייטן | ער ווערט 'מצטמק ורע לו' | דער בחור וואס זאגט אים א גוט ווארט - ראטעוועט אים | דעמאלט הייבט ער אן אויסצונוצן זיינע כוחות הנפש בשלימות | דער מגיד שיעור ארבעט זיך ארויף און ווערט א הפלא'דיגער מגיד שיעור | אלע דורות תלמידים איז צו פארדאנקען דעם בחור וועלכער האט כסדר משבח געווען דעם מגיד שיעור | דער זעלבער ענין שפילט זיך אפ ביי יעדן משפיע | יעדער נויטיגט זיך אין חיזוק - אפילו א וועלט'ס רבי | מען דארף זיין אן 'איש טוב' און גיטן 'טוב' אויף אלע זייטן

אין קורצן פון פריער (גליון צ"ד):

די פארצייטישע עלטערע חסידים האבן געקענט אריינזאגן שארפע פסקים פאר די אינגעלייט. דאס איז געקומען פון א טיפע הרגש פון 'אהבת ישראל', וואס ביי חסידים האט מען דאס מקיים געווען מיט הארץ און געפיל, מען האט זיך געשפירט ברודערליך און היימיש איינער מיטן אנדערן.

א.

ימין מקרבת: דער דרך פון 'ווייכקייט' איז בעסער ווי 'שארפקייט'

צוויי זייטן צו יעדער נושא

אין אידישקייט איז שטענדיג פארהאן צוויי זייטן צו יעדער מטבע, עס איז פארהאן דער 'צד החסדים' און עס איז פארהאן דער 'צד הגבורות'. ביז אהער האט מען מסביר געווען די הנהגה פון 'צד הגבורות' וועלכע פלעגט אמאל זיין איינגעפירט ביי געוויסע חסידים, אז מען פלעגט זיך אריינזאגן איינער דעם אנדערן, און מען האט מסביר געווען דעם חלק ההלכה און השקפה וויאזוי דאס האט געארבעט. דאס מיינט אבער נישט צו זאגן, אז ווען א בחור וויל וויסן דעם 'דרך הרצוי' וויאזוי זיך צו פירן - זאל ער נעמען דעם מהלך. ניין! דאס איז בפירוש נישט דער לכתחלה'דיגער וועג וואס מען קען עצה'ען פאר א מענטש.

'וויכטיג' מיינט נישט 'ראטזאם'

חז"ל זאגן (פסחים סה): "אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים אוי לו מי שבניו נקבות" - די וועלט מוז האבן סיי זכרים און סיי נקבות, אבער דא, איז גליקליך דער וואס האט אינגלעך. מיט דעם זאגן אונז חז"ל א כלל אין לעבן - וועלכע איז נוגע אין אסאך הינזיכטן: די וועלט קען נישט עקזעסטירן אן ביידע צדדים, עס מוז זיין

מענטשן ווערן געזונט בנפש, צו קענען פארדייען ווען יענער זאגט אים עפעס א שארף ווארט, און נישט זיין אזוי סענסעטיוו (רגיש) צו ווערן באליידיגט און צודריקט פון יעדן איינעם.

דער מהלך פון 'בית שמאי' - גבורות און שארפקייט

די גמרא זאגט (שבת ל): "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי", און די גמרא פארציילט דארט די באקאנטע מעשה פונעם גר וועלכע האט זיך געוואלט מגייר זיין אויף איין פוס, וואס שמאי האט אים אוועקגעשטופט און הלל האט אים מקרב געווען. דאס הייסט, אז שמאי איז געגאנגען אויף א וועג פון זיין שטרענג און שארף, און הלל איז געגאנגען אויף א וועג פון זיין ווייך און זוגעלאזן. מען דארף פארשטיין, אז ווען מען רעדט פון צדיקים, מיינט דאס נישט אז זיי האבן זיך אליינס אויסגעקליבן זייער

אזעלכע מענטשן און אזעלכע מענטשן, אבער דאך איז אייביג פארהאן א 'דרך הרצוי' וואס מען קען זאגן פאר א מענטש: "וואויל איז דיר אויב דו וועסט זיין פון די וועלכע גייען מיט דעם מהלך!"

דער רבוש"ע באלאנסירט די וועלט אויפן שענטסן אופן

אין אנדערע ווערטער: דער רבונו של עולם וועט שוין אייביג זיכער מאכן אז עס זאלן זיין די מענטשן וועלכע ווערן באשאפן מיט אזא סארט תכונת הנפש פון 'גבורות', זייער נפש בטבע ציהט זיי צו אריינזאגן און אפירהאלטן אנדערע אויף זייערע עולות און שוואכקייטן, און נאר א דאנק זיי וועט זיין 'סדר' און 'הכנעה' אין דעם פלאץ וואו זיי דרייען זיך, מענטשן וועלן נישט ווערן צו שטארק בא'גדול'ט ביי זיך, מענטשן וועלן מורא האבן צו טון עולות און קרומקייטן, און בכלל וועלן

פרק י"א

בְּהַדְיָא שְׁנִינּוּ, הַמְלֻבֵּינִי פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּרַבִּים אֵינִי לֹא חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, וְאָמַר רַבִּי הַסְּדָא (כבא מציעא נט), "כִּל הַשְּׁעָרִים נִנְעָלוּ חוּץ מִשְׁעַרֵי אוֹנְאָה", וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר (שם), "הַבַּל - הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִפְרָע עַל יְדֵי שְׁלִיחַ, חוּץ מִאוֹנְאָה... וְאֶפְלוּ לְדַבֵּר מִצְוָה אָמַר הַתָּנוּב (ויקרא יט), "הוֹחֵב תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ", וְאָמְרוּ ז"ל (ערכין טו), "כֹּחַ אֶפְלוּ פְּנֵי מוֹשֶׁה תִּלְמוּד לֹמַר, "וְלֹא תִשָּׂא עֲלֵיו חַטָּא". מִכָּל אֲהָה הַמְאָמְרִים תִּרְאֶה עַד הַיּוֹם מִתְּפִשְׁטִים עֲנִפֵי הַאֲזַהְרָה הַזֹּאת, וְכַמְּהָ עֲנִשָּׂה קִשְׁיָה

נקודות:

די וועלט קען נישט עקזעסטירן אן ביידע צדדים, עס מוז זיין ווייכע מענטשן און שארפע מענטשן, אבער דאך איז אייביג פארהאן א 'דרך הרצוי' וואס מען קען זאגן פאר א מענטש: וואויל איז דיר אויב דו וועסט זיין פון די וועלכע גייען מיט דעם מהלך

הלל האט יעדן איינעם אויסגעהערט מיט סבלנות, פארשטאנען צו יענעמ'ס געפילן און קיינעם נישט אריינגעזאגט קיין שארף ווארט. און די גמרא פירט אויס: "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי" – א מענטש זאל זיך אויסוועלן דעם וועג פון הלל צו זיין ווייך און צוגעלאזן, און נישט דעם וועג פון שמאי צו זיין שטרענג און שארף

היינט איז א דור וואס קען נישט סובל זיין קיין שארפיקייט און דאס שארפיקייט מאכט נאר קאליע, עס צוקלאפט דעם נפש און ברענגט ממש חורבנות! אלע היינטיגע מחנכים ווייסן אז עס איז ממש א פחד צו זאגן א שארף ווארט פאר א בחור, ווייל ער קען ווערן ממש צובראכן כחרס הנשבר

געמוזט זיין א קפדן! דער רבנו של עולם האט פארלאנגט פון אים אט די עבודה און דערפאר האט ער אים געגעבן דעם שורש נשמה! ער האט געהאט א שורש נשמה פון 'גבורות' און ער האט דאס אויסגענוצט מיטן גרעסטן מאס שלמות פאר עבודת ה'. און אזוי אויך זיינע תלמידים - די 'בית שמאי' - זענען אויך געגאנגען אינעם דרך פון זייער רבין, ווייל זיי זענען אויך געווען פון דעם שורש נשמה - וואס צוליב דעם זענען זיי אנגעקומען פונקט צו אים און נישט צו הלל.

די שארפע הנהגה וואס מען האט געזען ביי צדיקים

ביי די פריערדיגע צדיקים זענען אויך געווען געוויסע צדיקים וועלכע זענען געווען שטרענגע צדיקים; ווי למשל דער אלטער סטיטשינער רב זכרונ לברכה, וואס ער איז געווען ממש א ברען פייער, ער איז געווען גאר א שטרענגער צדיק, און ווער עס איז נאר אריינגעקומען אין זיין מחיצה האט באקומען פון אים עפעס א ווארט. דאס איז געווען זיין עבודה לפי שורש נפשו. אבער זיין זון - דער רב זכרונ לברכה האט געזאגט אויפן טאטן: "שמה גרים", דער טאטע האט געהייסן 'יצחק', דערפאר איז ער געווען אזא שארפער, אבער עס איז 'לגרמיה הוא דעביד', ער האט דאס געטון ווייל דאס איז געווען זיין זאך! און טאקע דער רב זכרונ לברכה איז נישט געווען אזוי שארף, ער איז געווען מער א ווייכער און צוגעלאזענער צדיק.

די שטרענגע מנהיגים פון כלל ישראל - גברא דמסתפינא מיניה

וויפיל דאס איז נוגע כלפי חסידים און צדיקים, איז דאס פיל מער נוגע כלפי די גרויסע רבנים מנהיגי העדה - וועלכע פירן דעם אידישקייט פונעם דור, וואס כדי אידישקייט זאל האבן א קיום מוזן זיין רבנים וועלכע זענען מוכיח און מוחה אויף יעדע פירצה, זיי דארפן זיין שטרענגע מענטשן וועלכע זענען עומד בפרץ. און אזוי האט מען געזען במשך אלע דורות, אז עס זענען געווען צדיקי הדור וואס זענען געווען שטרענגע מענטשן און האבן געפירט אסאך מחלוקת'ן לשם שמים, זיי האבן געפירט מערכות פאר אידישקייט, וואו אימער עס איז געווען עפעס א נטיה פונעם אמת - האבן זיי באלד מוחה געווען מיטן גאנצן קאך און ברען. און ווען נישט זיי - וואלט געווען א גרויסער חורבן אין אידישקייט! ווייל ווען עס זאלן נישט זיין די וועלכע זענען מוחה אויף יעדע זאך און זאגן ארויס דעם גאנצן אמת מיט א שטארקייט - וואלט יעדער געטון וואס ער וויל, מען וואלט פון קיינעם נישט מורא געהאט און די וועלט וואלט חרוב געווארן. נאר א דאנק דעם וואס עס זענען פארהאן די שטרענגע רבנים, וואס יעדער ציטערט פאר זיי: "וואס וועט מארגן יענער רב זאגן קעגן מיר!?", א דאנק דעם קען נישט יעדער יונגאט טון מה שלבו חפץ. און דאס איז אלעס נכלל אינעם דרך פון 'שמאי' און 'בית שמאי'.

דער מהלך פון 'בית הלל' - חסידים און ווייכקייט

ווידעראום, הלל איז געגאנגען אויף גאנץ א פארקערטער מהלך, ער איז געווען אן 'ענוותן', ער האט יעדן איינעם אויסגעהערט מיט סבלנות, פארשטאנען צו יענעמ'ס געפילן און קיינעם נישט אריינגעזאגט קיין שארף ווארט. דאס איז געווען זיין עבודת ה' - לויט זיין שורש נשמה וועלכע איז געווען פון 'צד החסידים'. און אזוי אויך זיינע תלמידים - די 'בית הלל' זענען געגאנגען אין זיין דרך פון ווייכקייט; ווי די גמרא זאגט (עירובין ג:): "מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן מפני שנוחין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן" - זיי זענען געווען לייכטע מענטשן, זיי האבן קודם געזאגט די שיטה וויכח די בית שמאי האלטן און ערשט נאכדעם אראפגעלייגט זייער שיטה וואס זיי אליינס האלטן. דאס זענען צוויי דרכים אין עבודת ה' - געוואנדן אין וועלכע שורש נשמה דער מענטש האט.

פאר וועמען איז שייך צו געבן אן עצה?!

שטעלט זיך א שאלה: ווען די גמרא פירט אויס: "לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי" - א מענטש זאל זיך אויסוועלן דעם וועג פון הלל צו זיין ווייך און צוגעלאזן, און נישט דעם וועג פון שמאי צו זיין שטרענג און שארף - צו וועמען רעדט מען דא? ממה נפשך, אויב זיין שורש הנפש איז פון 'גבורות' - איז ער דאך מחויב צו ווערן א תלמיד פון שמאי און גיין אינעם דרך פון שארפיקייט, און אויב זיין שורש הנפש איז פון 'חסידים' - איז ער דאך מחויב צו ווערן א תלמיד פון הלל און גיין אינעם וועג פון ווייכקייט, טא צו וועמען זאגט מען דעם 'לעולם יהא ענוותן כהלל'?

פאר דער וואס איז נישט גענויגט צו קיין ספעציפישע זייט!

דער תירוץ איז: די גמרא רעדט דא צו איינעם וועלכער איז אינצווישן! ער איז ווי א 'נייר חלק'! מצד זיין שורש און תכונת הנפש איז ער אפן צו הערן ביידע צדדים און האט נישט קיין אייגענעם מהלך צו קיין שום זייט. אין אנדערע ווערטער: טאמער דו האסט נישט קיין שאלה, רעדט מען נישט צו דיר, דעמאלט זאלסטו טון לויט דיין תכונת הנפש - אבער טאמער דו האסט יא א שאלה, דאס מיינט אז דיר ציהט נישט קיין שום זייט, פאר אזא איינער זאגט די גמרא: דו זאלסט נעמען דעם וועג פון הלל! ווייל עס איז אסאך בעסער צו גיין אויפן דרך החסד ווי צו גיין אויפן דרך הדין! דאס הייסט, א מענטש דארף זיך אלעמאל אריינשטעלן אין א מצב צו זיין א שליח אויף גוט! זיין א 'בעל חסד' וועלכער טוט גוטס מיט מענטשן. דערפאר איז די הלכה ווי הלל, ווייל די הלכה איז ווי מדת החסד! די הנהגה וויאזוי א מענטש דארף בוחר זיין זיך צו פירן להלכה איז ווי די מדה פון אברהם אבינו!

ב.

לשון חכמים מרפא: דער היינטיגער דור קען נישט פארנעמען קיין שארפע ווערטער

(אודאי דארף מען קענען דרייען לויטן מצב, אויב מען זעט אמאל אז לויטן יעצטיגן מצב מוז מען טון אנדערש, מען מוז גיין שארף און זיך פירן מיטן מדת הדין - כדי צו טון רצון ה', אבער דאס איז נאר 'בלית ברירה', אבער בדרך כלל דארף זיין די הנהגה אלעס אויפן דרך פון חסד).

די פארציטישע 'גוטע' חסידים

צווישן די פארציטישע גדולי החסידים זענען נישט נאר געווען טשעפניאקס... עס זענען אויך געווען אזעלכע אידן - אויסגערופענע חסידים - וועלכע האבן זיך קיינמאל נישט געטשעפעט מיט קיינעם! מען האט קיינמאל נישט געהערט פון זיי קיין שלעכט ווארט! זיי האבן נאר געגעבן חיזוק און א שמייכל פאר יעדן איינעם! אלעמאל געהאט א גוט ווארט פאר א צווייטן איד! עס האט זיך געגאסן פון זיי נאר חסד און גוטסקייט! די מצוה פון 'תוכחה' - אריינצופארן יענעם מיט א שארפיקייט - איז נישט געווען פון 'זייערע מצוות!' דאס האט נישט עקזעסטרירט אין זייער וועלט. און להלכה איז דאס אלעמאל געווען א בעסערער דרך.

א זיסער צדיק איז ממתיק גבורות

אויך ביי צדיקים - זענען געווען געוויסע צדיקים וועלכע זענען געווען זיסע און גוטהארציגע מענטשן; ווי דער אויסדרוק וואס דער בעל 'שומרי אמונים' זצ"ל האט געזאגט אויפן הייליגן 'אהבת ישראל', ווען דער 'שומרי אמונים' איז נישט געזונט געווען, האט ער פארשטאנען אז עס איז דא 'דינים' אויף אים, האט ער געזאגט: "לאמיר גיין צום זיסן צדיק, צו ר' ישראל'שטע וויזניצער, ווייל א זיסער צדיק איז מסוגל אויף המתקת הדינים!"

זיי אהרן הכהן'ס חסיד - אוהב שלום ורודף שלום

טאמער איינער פרעגט א שאלה: אין וועלכן דרך זאל איך בוחר זיין? אינעם שארפן דרך אדער אינעם צוגעלאזענעם דרך? אינעם דרך פון 'כהן' - וואס דאס איז 'חסד', אדער אינעם דרך פון 'לוי' - וואס דאס איז 'גבורה'! אויף דעם זאגט דער משנה (אבות א, יב): "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" - נעם ענדערש אהרן הכהן פאר דיין רבי! האב ליב מענטשן און זיי זיי מקרב; אזויווי אהרן האט געטון! ווייל עס איז אסאך א ליכטיגערע מהלך! נעם דיר די מדה פון 'חסד' פאר דיין דרך! און דאס אלעס איז אויסער די סכנה וואס איז פארהאן אויפן דרך פון שארפיקייט, וואס טראץ די אלע היתרים וואס מען האט גערעדט - קען מען אמאל נכשל ווערן מיט אן איבריגע טשעפע. ווייל אז מען טשעפעט מענטשן דא און דארט, איז זייער שווער אז מען זאל נישט אמאל דורכפאלן מיטן טשעפען יענעם - אויף אן אופן וואס מען האט נישט געדארפט זאגן אזוי שארף און מען האט ממש יענעם מצער געווען און עובר געווען אויף 'לא תונו'. ווידעראום, מיטן דרך פון גוטסקייט איז מען מער אפגעהיטן פון מכשולות און עס איז אסאך א בעסערער דרך.

זאגט זיי אריין. בפרט יונגע בחורים - וועלכע גייען זיך דורך זייערע מעברים, די שווערע תקופות און נסיונות פון די בחורי'שע יארן, און זיי זענען אסאך מאל אזוי צורודערט און מבולבל - אז טאמער איינער פארט זיי אריין מיט עפעס א שארף ווארט, קען ער זיי ממש אריינווארפן אין א תהום פון 'בלבולי הדעת' פון וואו ער זעט נישט דעם וועג ארויס!

צוטראטן פון א צווייטן. די הייקעלקייט פון א יונגער בחור מען קען זאגן מיט א פשטות, אז דער היינטיגער דור בכלליות איז א קראנקער דור! כמעט יעדער איז היינט פון די 'אניני הדעת'! מענטשן זענען היינט זייער סענסעטיוו און ווערן זייער שנעל און טיף בארירט פון יעדעס מינדעסטע ווארט וואס מען

א סענסעטיווער מענטש קען נישט דערליידן קיין שארף ווארט חז"ל זאגן (פסחים ק"ג): "שלשה חייהן אינם חיים וכו' ואניני הדעת" - מענטשן וועלכע זענען זייער הייקל און סענסעטיוו (רגיש) און קענען נישט פארנעמען קיין קריטיק, איז זייער לעבן נישט קיין לעבן, ווייל זיי ווערן יעדע מינוט

היינט איז א דור וואס קען נישט סובל זיין קיין שארפֿקייט און דאס שארפֿקייט מאכט נאר קאליע, עס צוקלאפט דעם נפש און ברענגט ממש חורבנות! אלע היינטיגע מחנכים ווייסן אז עס איז ממש א פחד צו זאגן א שארף ווארט פאר א בחור, ווייל ער קען ווערן ממש צובראכן כחרס הנשבר. אבער בחורים ווייסן עס נאכנישט גענוג שטארק. א בחור דארף וויסן: "אפילו אויב דו האסט עפעס א הערה צו זאגן פאר דיין חבר, טראכט זיך גוט דורך קודם וויאזוי דו קענסט עס זאגן אויף א ווייכן און הארציגן אופן. ווייל דיין חבר איז הייקל! עס פעלט נישט אויס מער ווי איינער זאל אים אריינפארן און אריינזאגן עפעס א שארף ווארט און דער אויבערשטער זאל אפהיטן וואס עס קען ארויסקומען פונדעם. עס איז מעשים בכל יום, וואס בחורים פאלן אראפ אין שאול תחתית רחמנא ליצלן צוליב אזעלכע טשעפערייען! דו ווייסט אפילו נישט וויפיל חורבנות דו קענסט אנמאכן מיט דיין שארף ווארט!". היינט טאר מען נישט נוצן די אמאליגע שארפֿקייט. מען קען זאגן, אז די שארפע דרכים וואס מען האט זיך געפירט ביי פארזייטישע חסידים, איז כמעט 'שלא להלכה' בזמן הזה. דאס איז דער 'סור מרע' פונעם היינטיגן דור.

תורת חסד על לשונה - שיס חסד מיט דיין צונג

פון דער אנדערער זייט איז פארהאן אן 'עשה טוב' פונעם היינטיגן דור, דאס איז דער ענין פון 'חזוק'; ווי דער רבי פון לובלין זאגט אויף 'בך חותמין' - אז דער גלות וועט זיך ענדיגן מיט דער מדה פון אברהם אבינו - מדת החסד; ווי מען זעט טאקע היינט אין עקבתא דמשיחא, אז די מדה פון חסד איז היינט אסאך מער ווי עס איז געווען אמאל. א בחור דארף וויסן: "דו האסט נישט קיין אהנונג וויפיל דו קענסט אויפטון מיטן געבן אביסל חזוק פאר דיין חבר! בפרט אויב דו זעסט א חבר וועלכער מוטשעט זיך אין לערנען אדער אין עבודת ה', גיי צו צו אים און גיב אים א גוט ווארט! זאג אים ווי שטארק דו שעצט אים און ווי שטארק דו קוקסט אים ארויף!". איין חזוק ווארט - וואס איז יענעם מעווד און מאכט אים גוט פילן - קען ממש בויען וועלטן! בפרט ביי יונגע בחורים; ווי רבי נחמן מברסלב זצ"ל האט געזאגט: "דער עיקר וואס האט מיר געפעלט אלס יונגער בחור, אז איינער זאל צוקומען צו מיר און מיר געבן א קלאפ אויף דער פלייצע און זאגן "חזק ואמץ!", דאס האט מיר געפעלט אמערסטנס פון אלעם!". ווייל עס איז א גרויסער צורך פאר א בחור צו באקומען א קלאפ אין פלייצע און ער זאל שפירן אז ער איז נישט אליינס אויפן וואסער! עס איז דא נאך מענטשן וואס זענען מיט אים און

עס איז א גרויסער צורך פאר א בחור צו באקומען א קלאפ אין פלייצע און ער זאל שפירן אז ער איז נישט אליינס אויפן וואסער! עס איז דא נאך מענטשן וואס זענען מיט אים און זענען אים מחזק

יעדער משפיע אין רוחניות - נישט קיין חילוק צי ער איז א גרויסער משפיע אדער א קליינער משפיע - לייגט אריין אומגעהויערע כוחות הנפש. און זיין גאנצער ציל איז צו זען פירות פון זיין האראוואניע, אז זיין השפעה איז ריכטיג נקלט געווארן. און ווען מען קומט אים זאגן, אז מען האט טאקע חיות פון זיין השפעה, דעמאלט שפירט ער אז ער האט צו ארבעטן ווייטער און מוסיף צו זיין מער השפעה בכמות און באיכות

זענען אים מחזק. און דאס איז אויך נוגע כלפי חזוק פון א טאטע צו א קינד און פון א מחנך צו א תלמיד.

ווערן היימיש דורכן העלפן און זיך אינטערעסירן אין יענעם

אויב חסיד'ישע בחורים און אינגעלייט ווילן ווערן היימיש איינער מיטן אנדערן, מוז מען היינט זוכן אנדערע צעות - ווי טשעפן... מען קען אויך ווערן היימיש דורכן אינזין האבן א צווייטן, ארויסהעלפן יענעם ווען ער דארף הילף, זיך נאכפרעגן ביי יענעם וויאזוי עס גייט אים, אים זאגן א גוט ווארט וכדומה. אודאי איז אויך אמת דאס וואס מען האט גערעדט, אז איינמאל מען איז שוין היימיש מיט יענעם קען מען רעדן מיט אים מיט א געוויסע אפנאכטיג - וועלכע קומט פון היימישקייט - און ער וועט זיך נישט באליידיגן. אבער דער ענין פון טשעפעריי וואס מען האט זיך נוהג געווען ביי חסידים - דארף מען בזמן הזה אסאך ממעט זיין אין דעם. פארקערט, חסיד'ישע בחורים און אינגעלייט דארפן געבן נאר חזוק און נאכאמאל חזוק - איינער פארן צווייטן. מיט איין קאמפלימענט (דבר שבח) קען מען יענעם אויפפרישן אויף א גאנצן טאג, אדער אפילו אויף א פאָר טעג! יענער וועט זיך ארומדרייען און ממש האבן א חיות אין אלץ וואס ער טוט, בלויז וועגן איין גוטן קאמפלימענט וואס א חבר האט אים געזאגט.

ג.

תנו עוז: א בחור קען און דארף משבח זיין דעם מגיד שיעור

א מגיד שיעור קען נוצן חזוק פון א בחור

מענין לענין באותו הענין: בחורים ווייסן נישט וויפיל זיי קענען אויפטון און זיין בכלל 'מזכי הרבים' דורכן געבן חזוק פאר א מגיד שיעור און ראש ישיבה. בחורים האבן א טעות און טראכטן: "א מגיד שיעור דארף נישט קיין חזוק! ער איז דאך דער מגיד שיעור! ער איז דאך דער ראש ישיבה! ער שטייט פון אויבן, צו וואס פעלט אים אויס חזוק?!". אבער עס איז א גרויסער טעות, ווייל א מגיד שיעור דארף גאר אסאך חזוק און דאס העלפט אים גאר אסאך ארויס צו ווערן א געלונגענער מגיד שיעור.

דער מגיד שיעור האט איין תשוקה: אוועקשטעלן תלמידים לה' ולתורתו

מען וועט אביסל מסביר זיין וואס עס טוט זיך אפ אינעם הארץ פון א מגיד שיעור. רוב מאל איז א מגיד שיעור נישט פארנומען בלויז מיטן פארדינען זיין געהאלט און האבן פרנסה. געווענליך איז א מגיד שיעור א ריכטיגער משפיע רוחני, ער איז אן ערנסטער אינגערמאן וועלכער האט א מורא'דיגע תשוקה צו אויפשטעלן תלמידים! ער קומט אריין מיט א נאטורליכע 'תשוקה להטיב' - אוועקצושטעלן בחורים וועלכע קענען גוט אפלערנען א שטיקל גמרא און האבן ידיעות התורה; דערפאר לייגט ער אריין אסאך כוחות הנפש אינעם שיעור, אז די השפעה זאל ריכטיג ארויסקומען, אז די תלמידים זאלן טאקע האבן א חיות פונעם שיעור, זיי זאלן זיך קאכן אין דעם שיעור און זיי זאלן האבן א תועלת פונעם שיעור אז דורכדעם זאלן זיי אריינגיין טיפער אין די 'שערי תורה'. דערפאר זיצט ער לאנגע שעות און קוקט זיך פאָר דעם שיעור, ער לייגט אריין אסאך מחשבה און כוחות אין דעם. און דאס אלעס טוט ער מיט אן אייגענעם חשק - נישט פאר פרנסה - נאר פארן תועלת פון די תלמידים וועמען ער וויל גוט אוועקשטעלן.

ער קוועלט פון נחת הערנדיג ווי דער בחור איז מעיד וויפיל תועלת ער האט באקומען

ווען א תלמיד הערט גוט אויס די שיעורים און ער קומט צו און זאגט פארן מגיד שיעור: "איך האב געהאט פון די שיעורים! עס איז אזוי מסודר'דיג! עס איז אזוי טיף! דער מגיד שיעור האט מיר ממש געעפנט די אויגן אין תורה! דער מגיד שיעור האט מיר ממש אריינגעגעבן א טעם אין לימוד התורה! די כשרא און דער מגיד שיעור האט היינט מחדש געווען, איז אזא שיינע און טיפע כאפ!". דעמאלט שפירט דער מגיד שיעור: "אה, ברוך השם אז די השפעה האט געארבעט! אט דאס האב איך געוואלט און געצילט! עס שטעלט זיך טאקע אויס אזוי אויך האב געשטרעבט! דער בחור האט טאקע באקומען א תועלת פונעם שיעור און ער ווערט גוט אוועקגעשטעלט אין תורה!".

דער מגיד שיעור ווערט בעסער פון טאג צו טאג

עס איז 'אין ערוך' וויפיל חשק דער חזוק וועט צוגעבן פארן מגיד שיעור אז ער זאל קענען זאגן נאך א גוטן שיעור, און זיינע שיעורים וועלן ווערן בעסער פון וואך צו וואך. אלעס א דאנק דעם חזוק וואס ער האט באקומען פון די תלמידים, וואס דאס גיבט אים חשק און מוט אנצוגיין נאכמער און נאך בעסער, ווייל ער טראכט צו זיך: "אויב די תלמידים זענען טאקע אזוי נהנה, נו, טוה איך דאך גוט, אויב אזוי לאמיר פארלערנען נאך בעסער! אויב האב איך טאקע די כוחות איבערצוגעבן א גוטע השפעה, נו, לאמיר פראבירן צו געבן נאך א בעסערע השפעה!".

דער 'חלישות הדעת' פון א מגיד שיעור וועלכער הערט נישט צוריק פון די בחורים

ווידעראום, אויב עס איז פארקערט די מעשה. דער מגיד שיעור באקומט נישט קיין שום חזוק און קיינער זאגט אים נישט אז ער האט געהאט הייבט ער אָן צו טראכטן: "אפשר האבן נישט

די בחורים קיין חיות פון מיין שיעור?! אפשר לערן איך נישט גענוג גוט אויס וויאזוי מען דארף אפלערנען א רשב"א? אפשר לייג איך עס נישט אראפ גענוג זאפטיג?!". און ווי נאר די מחשבות גנבען זיך אריין אין זיין קאפ, הייבט זיך אָן צו דרייען א קייט פון 'חלישות הדעת', ווייל אויף צו מאכן חלישות הדעת פעלן נישט קיין קאנדידאטן. עס זענען אייביג פארהאן עטליכע בחורים אין דער כחה וועלכע האלטן נישט ביים לערנען און הערן נישט אויס דעם שיעור, נו, קיינער וועט דאך נישט זאגן: 'איך בין שולדיג', נאר: 'יענער איז שולדיג', וועלן זיי אודאי באשולדיגן דעם מגיד שיעור אז ער איז שולדיג פארוואס זיי הערן נישט אויס, צי ווייל עס איז צו לאנג צי ווייל עס איז צו קורץ... צי ווייל עס איז צו קינדערש און לאנגווייליג צי ווייל עס איז צו טיף און לומדיש... אזוי צי אזוי, איז עס גענוג אויף צו באקומען 'חלישות הדעת'. און ביינאכט וועט ער נאך ערהאלטן א טעלעפאן קאלל פון איינער פון די עלטערן פון יענע בחורים, וועלכער וועט זיך אפרעדן מיט א בארג פון טענות אויף אים.

דער מגיד שיעור קען נישט ארויס געבען זיינע כוחות

דאס אלעס וועט גורם זיין אז דער מגיד שיעור וועט זאגן: "שוין, זעט אויס אז איך טויג נישט דערצו! נאר וואס זאל איך טון? איך האב דאך נישט קיין ברירה, איך מוז דאס טון פאר פרנסה! גוט, וועל איך עס טון אבי יוצא צו זיין! דעם קומענדיגן טאג וועט ער צוגיין צום שיעור האלב ברצון און האלב באונס, און אודאי וועט דער שיעור נישט געלונגען און עס וועט נישט ארויסקומען א שיינער שיעור. ווייל ווען א מגיד שיעור שפירט זיך נישט גוט מיט וואס ער טוט - קען ער נישט אריינלייגן זיינע כוחות הנפש אינעם שיעור, ממילא וועט דער שיעור זיין זייער טרוקן. און דאס וועט ברענגען אז די בחורים זאלן טאקע נישט האבן קיין חיות פונעם שיעור, און דאס וועט ברענגען צו נאכמער חלישות

הדעת, און אזוי ווייטער. און דער גאנצער חורבן איז געשען בלויז ווייל ער האט נישט באקומען קיין חיזוק פון קיינעם. קיין איין בחור האט נישט געטון קיין חסד מיטן מגיד שיעור און אים געגעבן דעם גוט ווארט וואס ער מוז האבן צו קענען אנגיין וואוסנדיג אז ער טוט טאקע אויף.

יהי חלקי עם מזכי הרבים

טאמער א בחור גייט צו צום מגיד שיעור, און זאגט אים: "דער חידוש וואס דער מגיד שיעור האט היינט מחדש געווען איז ממש געוואלדיג! דער מגיד שיעור האט מיר ממש באלאסטן די אויגן וויאזוי מען דארף אפלערנען א תוספות! עס ליגט אזוי שייך אין די ווערטער פון תוספות", און ער גייט איבער נאכאמאל דעם חידוש און ווייזט ארויס אן אינטערעסע אין דעם חידוש - גיבט ער מיט דעם א געוואלדיגן חיזוק פארן מגיד שיעור. און חוץ פונעם פריוואטן חסד וואס ער טוט פארן מגיד שיעור, טוט ער א חסד מיט אלע יעצטיגע און צוקונפטיגע תלמידים פון דעם מגיד שיעור! ווייל מיט זיינע חיזוק ווערטער בויעט ער אויף דעם מגיד שיעור אויף אייביג! ער שארפט אויס זיינע כוחות און מאכט זיכער אז ער זאל ווערן נאך א בעסערער מגיד שיעור און נאך א בעסערער מגיד שיעור אויף אייביג! מיט דעם האט ער ממש געגעבן פאר כלל ישראל א גוטן מגיד שיעור און אויפגעבויעט דורי דורות פון תלמידי חכמים - וואס דער מגיד שיעור וועט אוועקשטעלן דורכאויס אלע זיינע יארן אלס מגיד שיעור.

יעדער משפיע ווארט אויף א גוט ווארט פון זיינע מקבלים

פונקט ווי עס איז ביי א מגיד שיעור, אזוי איז עס אויך ביי יעדע רוחניות'דיגע משפיע. אויב א חסיד מיינט אז זיין רבי דארף נישט קיין חיזוק - האט ער א גרויסן טעות. דער גרעסטער חסיד'ישער רבי וואס טויזנטער חסידים שטייען ביי זיינע טישן און כאפן שיריים - דארף אויך חיזוק! ווייל יעדער משפיע אין רוחניות - נישט קיין חילוק צי ער איז א רב צי א רבי, צו א גרויסער משפיע אדער א קליינער משפיע - לייגט אריין אומגעהויערע כוחות הנפש. און זיין גאנצער ציל איז צו זען פירות פון זיין האראוואניזם, אז זיין השפעה איז ריכטיג נקלט געווארן. און ווען מען קומט אים זאגן, אז מען האט טאקע חיות און מען לעבט אויף פון זיין השפעה, דעמאלט שפירט ער אז ער האט אויף וואס צו ארבעטן ווייטער און מוסיף צו זיין מער השפעה בכמות און באיכות.

זוך גוטס וועט ריניען גוטס פון דיר

כלל הדברים: א בחור דארף זיך צוגעוואוינען צו זיין אן 'איש טוב' - א גוטער מענטש. אן 'איש טוב' מיינט, אז ער זוכט אלעמאל וועגן וויאזוי יענעם מהנה צו זיין! זיין קאפ לויפט אים שטענדיג נאר וויאזוי אויפצובויען אנדערע מענטשן - און נישט וויאזוי חרוב צו מאכן און אונטערדריקן אנדערע מענטשן. איינמאל א מענטש שטעלט זיך אוועק אויף די שינעס פון אן 'איש טוב', וועט אויטאמאטיש ארויסקומען פון אים נאר גוטע זאכן און גוטע ווערטער, דברי חיזוק און דברי עידוד. און במשך פון זיין לעבן וועט ער האבן א חלק אין דער בליאונג פון הונדערטער און טויזנטער מענטשן וועמען ער האט מחיה געווען מיט זיינע קאמפלימענטס און חיזוק ווערטער. אשירי לו ואשרי חלקו.

בראות הר"ק את הדברים חרד עד מאד, כי היו שם גם מסירות על הדברים הגרועים ביותר, שאם היו מתקבלים אצל המלכות, היה יכול לקבל עליהם עונש מות ר"ל. יום אחד בא לפני הר"ק אחד מנכבדי העיר מהמוסרים הנ"ל ושוחח עמו בדידות, ובשפתי חלקות דיבר עם הר"ק בכבוד רב, ואמר על כל דבר 'אם הרב ירצה כך, ומה יאמר הרב על זאת' (דער רב אהן, דער רב אהער), כאילו שהם מנכבדים אותו בכל לבם. הוציא הר"ק והראה לו את כתב ה'מסירה' שהוא שלח עליו, ואמר לו 'איך קען נישט ליינען קיין פוליש, אפשר קענסטו מיר דאס פאר ליינען... (אני איני יודע לקרוא בשפה פולנית, אולי תוכל אתה לקרוא לי את זאת...) ופני אותו 'מקורב' חפו.

פעם אחת בחג השבועות כאשר נכנס הר"ק לביהמ"ד, היו בניו הק' צריכים לסבכו כדי לשמור עליו, כי יראו שמא יכוהו אותם הרשעים שנמצאו בביהמ"ד, כי היה זה אחר תקופה קשה מאד בין הר"ק וכמה מבני הקהלה. וכאשר ניגש הר"ק אל הבימה ואמר את האקדמות, והגיע אל התיבות 'מטיילין בי חיינאג בהדי דשכינתא', ענה ואמר בקול גדול בלי מורא: 'אבער די רשעים וועלן שטיין פון דערווייטען! און זיי וועלן וואוען ווי די כלבים' (אבל אלו הרשעים יעמדו מרחוק, וינבחו כמו הכלבים).

פעם נפגש הר"ק הרבי רבי אליעזר עם הר"ק מצאנז ז"ע ושוחחו ביניהם, בין הדברים אמר הר"ק אל הר"ק מצאנז: 'אז איך זאג תורה, זיצט דארט מיין מאירל און שמעקט טאבאק, און מיין משה'לע מאכט זיך מיט זיך בארד, און זיי רעזן זיך איין אז זיי קענען זאגן תורה פון פון מיר' (כאשר אני אומר דברי תורה, וישב לו בני מאירל - הר"ק בעל אמרי נועם ז"ע - ומריח לו טאבאק, ובני משה'לע - הר"ק מראוואדוב ז"ע - מסלסל בוקנר, ושניהם מדמים בנפשם כי הם יכולים לומר דברי תורה נאים יותר ממני). אמר לו הר"ק מצאנז: 'און אפשר טאקע?' (ואולי אכן כן הוא הדבר?) ענה הר"ק: 'אָה! וואו האבן זיי מיין מוח!' (אָה! וכי איך יש להם את המח שלי!). והיה כ"ק רבינו ז"ע אומר כי בפשטות היו האמרי נועם והר"ק מראוואדוב באמת אומרים דברי תורה נאים יותר מאביהם, כי שניהם היו אומרים דברי תורה ומאמרים נאים וערוכים, ואילו הר"ק היה בעיקר אומר דברים קצרים וכמה רמוזים וכדו'. אבל כוונת דברי הר"ק היתה על הפנימיות שבועמק דברי תורתו, שהיא היתה במדרגה אחרת לגמרי, ועליה אמר: 'וואו האבן זיי מיין מוח'.

פעם סעדו הר"ק והר"ק מצאנז יחדיו, באמצע הסעודה ביקש הר"ק מצאנז מאת הר"ק שיואל לומר דברי תורה, אבל הר"ק לא רצה. הפציר בו הר"ק מצאנז כמה פעמים, עד שנעתר הר"ק לבקשתו, אבל הוסיף ואמר: 'איך מוז עפעס זאגן תורה צום עולם? איך וועל זאגן תורה פאר'ן מחותן! (וכי מוכרח אני לומר דברי תורה אל כל הציבור? אומר דברי תורה אליכם מחותן!). ואכן גחן ולחש באזניו של הר"ק מצאנז, כי התיבות 'מוריד שָאול ויעל' (ש"א ב' 1) הם בגי' דתן ואבירם, וכמו שאמר חז"ל (פנהדרין קת). כי פסוק זה קאי על עדת קרת. הודיע הר"ק מצאנז בהתפעלות: 'דער אלטישקער קען נאך, דער אלטישקער קען נאך!' (הרבי חזקן יכול עדיין!).

הרה"ק הרבי רבי אליעזר מדזיקוב ז"ע נתמנה למרא דאתרא בעיר דזיקוב תקופת מה אחר פטירת אביו הר"ק מראפשיץ ז"ע בעצת גיסו הר"ק הרבי רבי אשרל ז"ע, והיתה רבנות זו נחשבת לדבר מכובד ביותר, כי דזיקוב היה עיר גדולה עם הרבה בעלי בתים חשובים. אכן למעשה היו דרים בה גם אנשי בליעל רעים וחטאים, וכמה מהם היו מחשובי ר'פני העיר, והר"ק סבל מהם צרות רבות ורעות.

כשהגיע הר"ק אל העיר בפעם הראשונה להתחיל ברבנותו היה זה בפרשת שופטים, והיה צריך לשאת דרשה בביהמ"ד הגדול לרגל התמנותו. פתח הר"ק ודרש על פסוקי פרשת השבוע, וכך אמר: "כי תקרב אל עיר להלחם עליה" ס'קומט א רב אין א שטאט אריין מלחמה האלטן מלחמת השם, "וקראת אליה לשלום" רופט ער פאר די שטאט, און ער איז זיי מעורר זיי זאלן היטן די תורה 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום', "והיה אם שלום תענן ופתחה לך" אויב וועלן זיי דיך פאלגן, זיי וועלן זיך עפענען פאר דיך, דעמאלט "והיה לך למס ועבדוך" ע"טס וועט'ס זיין מיין שטאט, און איך וועל זיין ענקערע רב בשלום ושלוה, "ואם לא תשלים עמך" און אויב נישט, טאמער זיי וועלן נישט וועלן פאלגן די תורה, "וצרת עליה" וועט עטס ליידין פון מיר צרות צרורות, איך וועל ענק ורופץ ער צרמה" (כי תקרב אל עיר להילחם עליה", כאשר מגיע רב אל העיר להילחם בה מלחמת ה', "וקראת אליה לשלום" קורא הוא לבני העיר ומעוררם לשמור את התורה אשר 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום', "והיה אם שלום תענן ופתחה לך", אם הם מציימים לך ונפתחים בפניך, אז, "והיה לך למס ועבדוך", אתם תהיו עירי ואני אחיה הרב שלכם בשלום ובשלחה. "ואם לא תשלים עמך" ואם לאו, אם לא ישמעו לקול התורה, "וצרת עליה" תסבלו ממני צרות צרורות, וארדוף אתכם עד צרמה). ויש מספרים כי הרבי רבי אשרל היה נוכח שם - שהרי ע"פ עצתו הגיע לרבנות זו, ובשמעו את דבריו החריפים של הר"ק, אמר לו: 'אליעזר, במתינות! שלא ילך עמהם בתוקף גדול כ"כ. אכן באמת כדבריו כך היה... כי אע"פ שאכן היתה עיר חשובה מצד פרנסה וכבוד הרבנות, אבל היה שם כמה אינשי דלא מעלי, ואף היו שם ממש רשעים גמורים ומוסרים, וסבל הר"ק מהם צרות מרורות כלענה. אבל הר"ק מצידו לא ויתר להם וכמו שאמר בדרשת הפתיחה, והיה מקפיד מאד על אלו הרשעים, ואכן היו שם כמה שסבלו מקפידות נוראות על שהתאנו לו.

היו כמה מנכבדי העיר, שלפנים היו עושים את עצמם כמו מקורבים של הר"ק, אבל בלבם חרשו מזימות רשע עליו, וכמה מהם שלחו כמה פעמים כתבי 'מסירה' אל השרים הממונים מטעם מלכות עסטרייך בעיר 'לעמבערג'. והנה ה'שטאט האלטער' בלעמבערג [ה'מזכיר' המסדר את ענייני העיר וכל סמכותיה לפני המלכות] הכיר את הר"ק מראפשיץ, והיה מחשיב את עצמו ליידידו. ולכן היה שומר את ידידותו גם עם הר"ק בנו של הר"ק מראפשיץ, ולכן כאשר הגיעו ליידידו מכתבי 'מסירה' על אודות הר"ק, בכדי שיעבירו אל הממונים עליו בבית המלוכה, לא שלחם הלאה אל בית המלוכה, אלא החזיקם ברשותו ולא העבירם ליעדם. פעם אחת בא הממונה הלזה אל הר"ק והביא עמו חבילה גדולה של מכתבי מסירה, ואמר כי יש לו מתנה למסור אל היראבינער...